

חיי הדת – חיי האזרח / לזכרה של פרופ' רות גביזון ז"ל

השבוע (15/8/2020) הלכה לעולמה פרופ' רות גביזון, מהדמויות הבולטות בעולם המשפט בישראל. אולם היא לא עסקה רק במשפט. בתחילת שנות ה-2000 היא פעלה עם הרב יעקב מדן, ראש ישיבת ההסדר "הר עציון", בבניית הסכם מסגרת חדש בין פלגי הציבור היהודי במדינת ישראל, בינם לבין הפזורה היהודית ובין הציבור היהודי למיעוט הלא יהודי במדינת ישראל.

עבודתם המקיפה פורסמה בשנת תשס"ג-2003 וקטעים ממנה פורסמו גם לפני כן. כותרת עבודתם:

מסד לאמנה חברתית חדשה בין שומרי מצוות וחופשיים בישראל *

רבות מהנחות היסוד עליהן התבססו גביזון ומדן תואמות את הנחות היסוד של לאו"ר בתחומי האמונה האישית, היחס בין האזרח לקהילה ותפקיד מוסדות השלטון בשאלות דת, ערכים ומדינה. צר לנו שעבודתם לא זכתה למקום לו הייתה ראויה ולכן הנחות היסוד שלהם בעיקר בדבר "ערעור המסגרת המשותפת, החרפה בשסע הפנימי והחלשה ניכרת של המנגנונים המוסכמים ליישוב מחלוקות" תקפים כיום אף יותר ובאים לידי ביטוי יומיומי במשבר העובר על החברה הישראלית בעצם ימינו אלו.

לזכרה אנו מביאים שוב את שפרסמנו בעבר בעלון תנועת לאו"ר.

חיי הדת – חיי האזרח (עלון לאו"ר מס' 23, אפריל 2003).

בשנת 2000 הובא לציבור מסמך משותף של פרופ' רות גביזון והרב יעקב מדן שמטרתו להציע מצע ליחסים חדשים בין חיי הדת לחיי האזרח. אנו מביאים כאן מספר נקודות כפי שנערכו ע"י יאיר שלג ופורסמו בעיתון "הארץ" (26.09.2000) ובאינטרנט.

חוק השבות: באופן תקדימי יש הבחנה בין זכות העלייה לבין קבלת האזרחות. כל יהודי יהיה זכאי לעלות לישראל, אך יקבל אזרחות רק כעבור 3 שנים, ובלבד שהוכיח "שליטה מסוימת" בעברית והצהיר על נאמנות למדינה.

הגדרת "מיהו יהודי": לצורך חוק השבות מוצע שכל מי שהינו יהודי עפ"י ההלכה (בן לאם יהודיה) או שאחד מהוריו הוא יהודי כהלכה, יוכר כיהודי ובתנאי שהוא עצמו מקיים אורח חיים יהודי (לפי המקובל בקהילה היהודית אליה הוא משתייך), או שהוא נרדף בשל יהדותו. בכל מקרה, זכאות העלייה תורחב אוטומטית רק לבן זוגו ולילדיו הקטינים של העולה. כל החידושים הללו נועדו להבטיח את ביטול ההרחבות הגורפות מאד של חוק השבות הנוכחי, וכן להבטיח שהעולים המבקשים להתאזרח בישראל יהיו בעלי זיקה בסיסית למדינה ולחיים יהודיים, ולא רק יהודים עפ"י מוצאם הביולוגי.

דיושום לאום: כל אדם, עפ"י הצהרתו, יוכל להירשם במרשם האוכלוסין כיהודי, אך לרישום לא יהיה תוקף משפטי ולא יהווה ראיה לנכונותו. במקרה של גר, לצד הרישום ירשמו גם פרטי הגיור וזהות בית הדין המגייר. הגיור יתקבל בתנאי שהוא נעשה ע"י ב"ד הפועל מטעם הקהילה בה המתגייר היה חבר בעת גיורו. בנוסף, תינתן אפשרות לרישום לאום "עבריי" לכל מי שרואה עצמו בן העם היהודי אך בלא זיקה דתית יהודית, ובתנאי שאינו בן דת אחרת; או במקרה של גר, רק אם עמד בתנאי הגיור.

נישואים וגירושים: במקביל למסלול הדתי הנהוג היום, ייפתח מסלול אזרחי. עם זאת, גם רושמי נישואים אזרחיים יחויבו לוודא שבני הזוג הבאים להינשא הם פנויים גם במובן ההלכתי של המושג. זאת, למשל, כדי למנוע נישואי אישה הנחשבת "אשת איש" מבחינה הלכתית, אפילו אם עברה גירושים אזרחיים.

שבת: כל המוסדות המסחריים, לרבות אלו שבקיבוצים, במושבם ובמקומות המסחריים "על אם הדרך" יהיו סגורים בשבתות וחגים, למעט מספר מוגבל של מכולות קטנות, תחנות דלק ובתי מרקחת. לעומת זאת, מסעדות ובתי בילוי יהיו פתוחים בשבתות ותתאפשר תחבורה ציבורית בתדירות נמוכה ובכלי רכב קטנים, לפי הצרכים.

כשרות: תוקם רשות אחת שתהיה הגוף הבלעדי המוסמך להנפקת תעודת כשרות או למתן היתר לגופים אחרים להנפיק תעודות כאלה. ייתכן שתוקם במסגרת הרשות מחלקה עצמאית להנפקת הכשרים לא אורתודוקסיים. בכל מקרה, תיאסר התניה של מתן תעודות כשרות בשיקולים זרים, למעט מקרים של חילול שבת במהלך הכנת האוכל.

שרותי דת: המועצות הדתיות יבטלו ובמקומן תקום רשות ארצית למתן שרותי דת. (ההצעה הרווחת כיום, להעביר את שרותי הדת לרשויות המקומיות, נדחתה בשל החשש שאלו יבלעו את תקציב שרותי הדת בתקציב או בגרעון שרבות מהן סובלות ממנו). במסגרת הרשות יוקצה תקציב מיוחד לצרכי דת של חברי התנועות הלא אורתודוקסיות, וכן לצרכים הדתיים של הציבור החילוני.

קבורה: יוקמו בתי קברות אזרחיים שישרתו גם את אלה שאינם יכולים להיקבר בבית קברות דתי. בתי הקברות הקיימים יישארו במתכונתם הדתית.

***

כאמור, אלו הם רק סעיפים בודדים ממסמך רחב עליו כבר התנהל דיון בפורומים שונים. פרופ' גביזון ציינה באחד ממאמריה כי חלק מן החידושים במסמך הם "חלק מאמונתי שהמערכת המשפטית צריכה להתערב כמה שפחות בתחום הדתי, ולהשאיר את הדיון לשדה הציבורי הרחב".